

Tolnay Imre

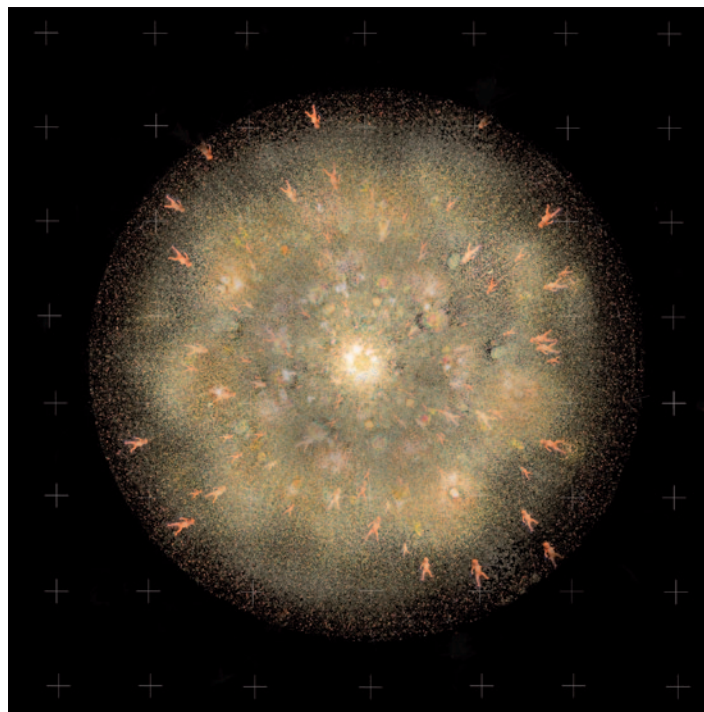
Lábnymaink az égen

Somorjai Kiss Tibor *Fénystációk* című kiállítása

- 📍 Bartók32 Galéria, Budapest
- 📅 2011 január 25 – február 18.

Önmagunk, itt létünk kívülről és belülről szemlélése, kozmikus messzeségből és mikrokozmosz közelségből. Valami ilyesmi lehet az első benyomás SOMORJAI KISS TIBOR kiállításának terében. De vegyük észre: itt fény- és erő-tér is van, a fényforrás pedig nem elsősorban a kiállítótér világítása, hanem maguk a művek. Nem direktben fénylő műveket kell elképzelni, még csak nem is izzó hatású felületeket, színeket. És bár a művész személyes, intim Tejtűjába kalauzol, nem csillagport látunk, hanem immanens létünk és énünk olvasatát a transzcendencia felől. Somorjai azonban nem patetikus, grafikái számos ismétlődést, monotonnak tetsző középpontosságot vonultatnak fel, megszerkesztett dinamizmus helyett. Kép-szemcséi az emberlét és jelhagyás egy sajátos evolúción átesett szegmenséből állnak, a porból. És itt most nem annyira a *porból vétetés-porrá levés* problematikájáról, a középkori *memento mori*-gondolatról van szó, mint amennyire fontos az, hogy Somorjai Kiss Tibor – sok grafikushoz hasonlóan – a litográfia mészszemcséi „felől” érkezett a pixelek galaxisához. A *Fénystációk* című sorozat személyessé tett ég-képek sorozata, bár velük kapcsolatban még valamiféle csillagászati törvényszerűség-láncolatra is asszociálhatunk, kiindulópontjuk mégse asztrológiai: Somorjai spirituális égi térképe főszereplője, égi-testje az ember, pontosabban a számkivetett baba parányi, de emblematikusan ismétlődő alakja. Szerteszét, de a kör-galaxison belül sugárirányban elhelyezkedő csillagzatok, csillagutasok ők – mi. „Még süt a nap, de oly érett már, csak a lassú okosság tartja az égen, hogy le ne hulljon, félti aranyát. / Lassú, okos vagyok én is e lassú, okos ragyogásban” – írja Radnóti Miklós az *Októbervégi hexameterek*ben. Ez a *lassú okosság* sokszor jellemzi a keleti szemléletű, szemlélődő filmeket, mint ahogy Somorjai is lassú és kevés snittben szól.

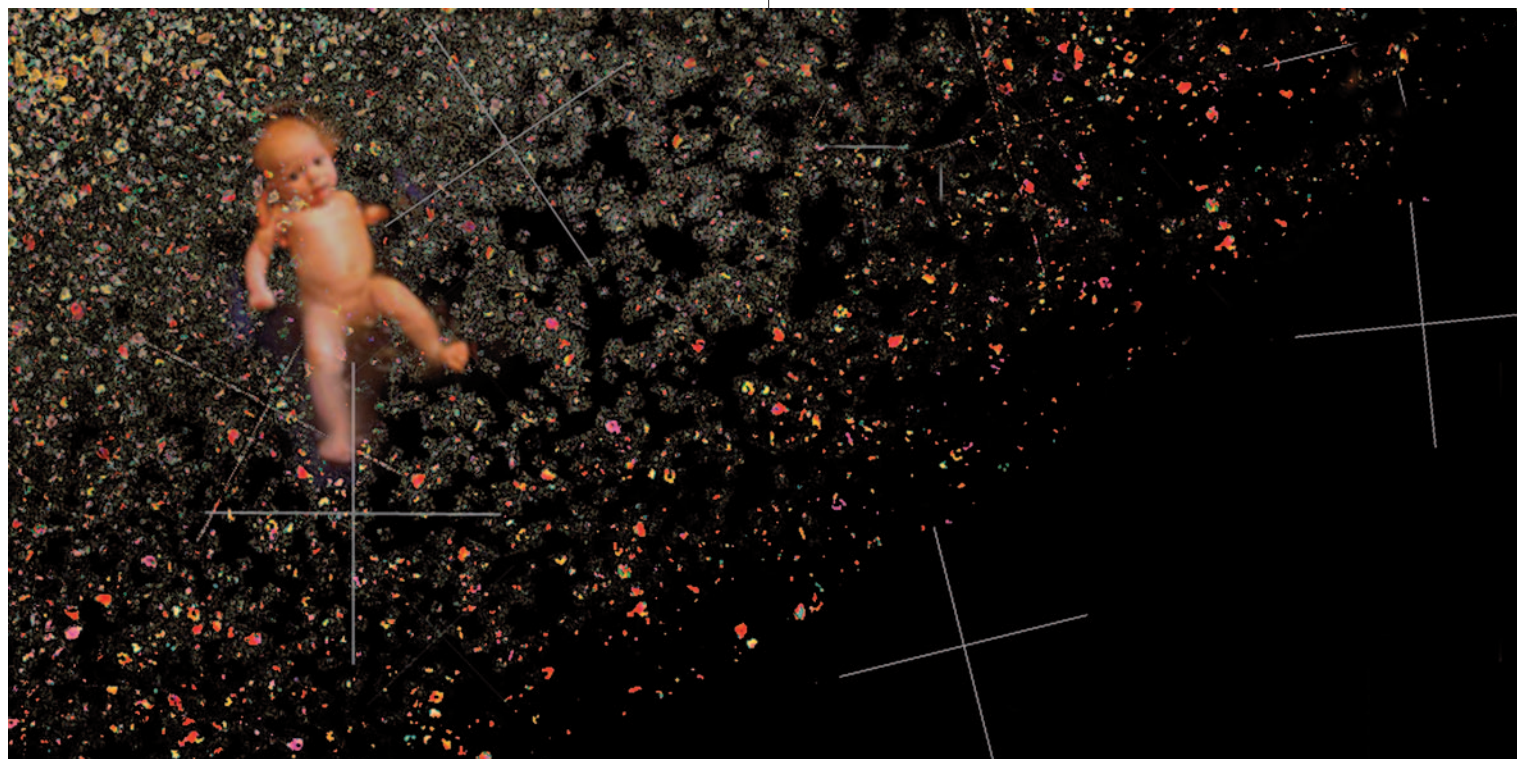
Míg a 2009–2010-ben készült *Transit* és a friss *Fénystációk* című sorozataiban egyfajta kanonikus, az ikonokra jellemző szigor szerint szórja el

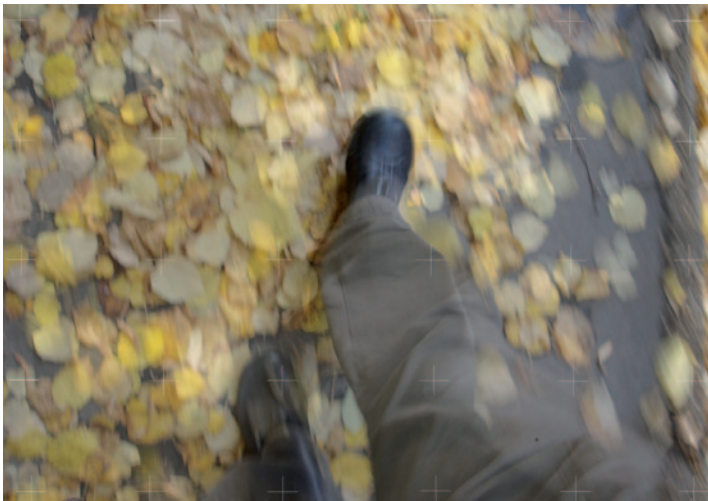

SOMORJAI KISS TIBOR
Fénystáció VI., giclée, 2011, 120 x 120 cm

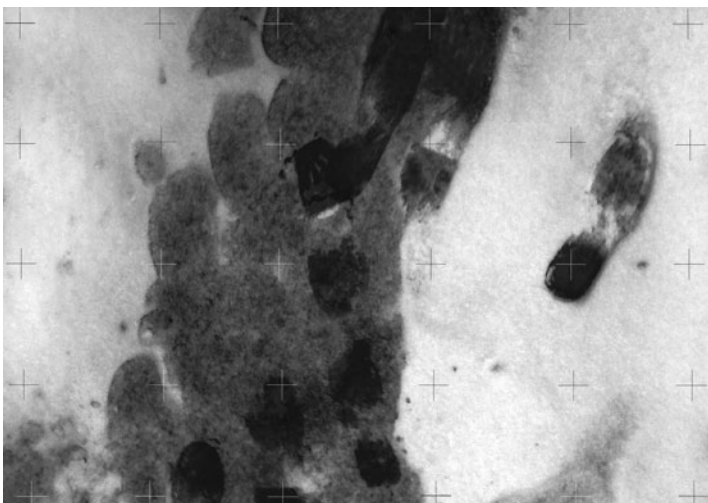
ismétlődően megjelenő baba-alakjait, addig két új sorozatán (*Mint falevelek az úton...*, *Mint lábnymok a hóban...*) a lábunk előtt heverő világ, az esetleges-esendő látvány bemozduló mikrokozmoszát rögzíti. Az alkotói alapállás, amit Somorjai e sorozataival kinyilvánít nem a világra való hetyke „letekintés”, hanem várakozó, szemlélődő és alázatos alulnézet. A változatlan és változás kettősségének stációit ragadják meg és kísérik végig sorozatai. Sőt, felülírja a kimerevített pillanatot: a tétova bemozdulást dokumentáló fotóba belenyúl, a mozdulat tökéletlenségében, de megismételhetetlenségében rejlő szépséget ismeri fel és el azzal, hogy beleszínez, belerajzol a fénykép lenyomatába. Vállalja a reprodukált világ tárgyiaságát, annak rajzi felülírását és ezzel személyessé, lélegzővé tételét. A már emlegetett *memento mori* gondolat újraértelmezése, megélése ez: a világ porában, ha úgy tetszik,

SOMORJAI KISS TIBOR
Fénystáció VI., (részlet)

SOMORJAI KISS TIBOR
Mint falevelek az úton... III., 2011, 50 x 70 cm

SOMORJAI KISS TIBOR
Mint lábnyomok a hóban... IV., 2011, 50 x 70 cm

eleink hamvában botorkálunk, mégha az néha arany, néha ezüstnek is látszik, láttatik. Ez a mitikus, üzenethordozó világpor érdekelte a nagy kultúrákat, ennek aranya Bizánc ragyogása, Somorjai ég-tere, sárgás, felülszínezett avarszőnyege, ennek ezüstje lábnyomos hava is. Amíg a *Fénystációk* „egén” az űrfelvételekre, a Holdra szállásra is emlékeztető, periodikusan ismétlődő *illesztőkeresztek* az intimitás ellenére otthonosak, addig az embermagasságból szemlélt és megörökített közelségekre helyezett hálóként elbizonytalanítóak. A „nem emberkéz alkotta ikon”-hoz és Kosztolányi Dezső *Hajnali részegség* című versének zárószavaihoz jut a kép-olvasó: „...a porban, hol lelkek és göröngyök közt botoltam, mégis csak egy nagy ismeretlen Úrnak vendége voltam.”

Somorjai, korábbi litográfiai sorozatainak és legutóbbi *giclée* elektrografikáinak is, képileg-tematikailag keresi-vállalja a sok ismétlődést, a téma és motívum(ok) végsőkig viallatását, körbejárását. Kedveli a repetitív zenét, tehát a periodikus tartalmakat és tartamokat egyaránt. Ugyanakkor az említett technikákból és a szinte megismételhetetlen grafikai minőségekből is következően, alkotói attitűdje elutasítja a „képtermező, önreprodukáló, mű-klónozó” magatartást. Némileg hasonló szemléletmód és filozófia kristályosodik ki életművében, mint Baranyay Andrásnál, aki például a Wilhelm Müller vers-sorozatára született Schubert-mű, a *Téli utazás* szekvenciáit dolgozta fel több alkotói-metodikai fázison keresztül. Somorjai grafikai lábnyomai a hóban és aranylós avarszőnyege nem annyira az utunkba eső, előttünk heverő jelekből való bölcselkedő olvasás-kinyilatkoztatás színtere, mint inkább a lét-jelenlét-ittlét kereső, kérdező-kétkedő *kirkegaard-i* viallatása. Mintha W. Müller *Winterreise*-sorai Somorjai spirituális lábnyomainak megnyilvánulásai is volnának: „Hó, te látod, vágyam érted, / Mondd, az úton merre jársz”.

Seres Szilvia

A láthatatlan láthatóvá tétele

Modern struktúrák Le Corbusier és Lucien Hervé¹ munkásságában

Az orosz szuprematizmus, majd a konstruktivizmus és a holland De Stijl egyaránt a világ megváltoztatását és a funkcióval rendelkező normatív művészet megalkotását tűzte zászlajára. Elutasították a képzőművészet önmagáért valóságát, öncélúságát, miközben a mindenki számára hozzáférhető, egyetemes érvényű művészet lett az eszményképük. A konstruktivisták, miután csalódtak az elavult rendszerekben és az igazságtalan hierarchiában, az új, épp kialakulóban lévő technikai kor formálódását igyekeztek segíteni azzal, hogy nyíltan az új emberi értékeket teremtő technika szépsége mellé álltak. A 20. századi építészet az utópisztikus és metafizikus indíttatású eszme hatására szintén egy individualizmus-ellenes, új egyetemes rend megteremtésére törekedett.

A szakítás a látható világgal a művészet alapvető kifejezési formáit, a színeket és a formákat juttatta vezető szerephez. A sorozat, a rács együtt teremtették meg azokat a modern struktúrákat, amelyekben a rend és a harmónia egyszerre jelenhettek meg. A festők által felfedezett tiszta viszonyrendszereket átvette az építészet, hogy térbeli struktúrává alakítsa át azokat. LE CORBUSIER gép-esztétikájának, városépítészetének, és így a modern lakótelepek térformálásának normája is az ismétlődésre, ismételhetőségre épült. A De Stijl művészei nemcsak a vizuális nyelv szókincsének és nyelvtanának újraértelme-

¹ Lucien Hervé fényképei jelenleg megtekinthetők: *Lucien Hervé 100.* Szépművészeti Múzeum, Budapest, 2010. október 27 – 2011. április 30.

Le Corbusier a Modulorral, Marseille, 1952

